

לקוטי תורה • פרשת ואתחנן • מאמר 6

להבין בתוספת ביאור ע"פ וידעת היום והשבות אל...

להבין בתוספת ביאור את הפסוק "דע היום..."

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/6](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/6)

1 להבין בתוספת ביאור ע"פ וידעת היום והשבות אל לבבך כו' בענין הדעת והאמונה ולהבין איך יהיה

בחי' סוכי' בבחי' הדעת וההרגשה והלא לית מחשבה תפיסא ב' [ביה] כלל כידוע

כדי להבין בתוספת ביאור את הפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך" וכו', בעניין דעת ואמונה; ולהבין כיצד בחינת סוכב כל עלמין יכולה להיות בבחינת דעת והרגשה, והרי ידוע ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל".

אך הענין הוא דיש להבין עיקר ענין הדעת מהו בהיות ידוע בלשון הפלסופים וכמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] בידיעת אלקות

אך העניין הוא שיש להבין מהו עצם עניינה של דעת, כפי שמקובל בלשון הפילוסופים, וכפי שכותב הרמב"ם בעניין ידיעת האלקות,

שהוא יתברך הוא הידוע מציאותו ולא מהותו וזהו הנק' בחי' דעת כי ענין הדעת הוא ידיעת והרגשת המציאות.

שהוא יתברך הוא זה שמציאותו ידועה, ולא מהותו. זוהי הנקראת בחינת דעת, שכן עניינה של דעת הוא ידיעה והרגשה של המציאות.

2 ויובן עד"מ באדם מבשרי אחזה שהאדם מחמת חומר הגוף הגשמי אינו יכול להשיג אפי' [אפילו] מהות

הרוחניות המלוכש בו ממש

הדבר יובן באמצעות משל מן האדם, ככתוב: "מבשרי אחזה": בגלל החומריות של הגוף הגשמי, האדם אינו יכול להשיג אפילו את מהותה של הרוחניות המלוכשת בו ממש,

דהיינו הנפש וכחותיה ואעפ"כ [ואף על פי כן] מרגיש הוא מציאותן בידיעה והרגשה ממש כמו עד"מ המחשבה יודע מציאותה ועכ"ז [ועם כל זה] אינו משיג מהותה

כלומר, את הנפש ואת כוחותיה. ואף על פי כן, הוא חש בממשות קיומם בידיעה ובהרגשה ממש. כך, למשל, ביחס למחשבה: הוא יודע שהיא קיימת, ובכל זאת אינו משיג את מהותה.

שהרי אנו רואים שמחשבה תתפשט גם ברגל וישנה ממש בהתלבשות ברגל כי הלא מיד שעולה במוחו לחשוב שינענע הרגל מיד ילך הרגל כמו שעלה במחשבה

שהרי אנו רואים שהמחשבה מתפשטת גם ברגל, ונמצאת בה ממש כשהיא מלוכשת בה. שכן ברגע שעולה במוחו לחשוב להניע את הרגל, הרגל נעה מיד, בהתאם למה שעלה במחשבתו.

ואם נאמר שמחשבה זו שבמוח להלוך ירדה ונמשכה בירידות המדרגות עד שבאת לרגל והניעתו אי"כ היה צריך שיהיה שוהה ומתעכב התנועה איזה זמן מה ולמה

ואילו נאמר שמחשבה זו שבמוח, ללכת, ירדה ונמשכה דרך מדרגות שונות עד שהגיעה לרגל והניעה אותה, היה צריך שהתנועה תתמהמה ותתעכב זמן-מה. ואם כן, מדוע

מיד שעלה במחשבה יניע הרגל להלוך בלתי שהות ועיכוב כלל אפילו לרגע מזה נראה שלא ירדה המחשבה מן המוח דרך ענין המשכה כמים שנמשכים ויורדין כו'

ברגע שהמחשבה עולה, הרגל נעה ללכת בלי שום שהייה ועיכוב, אפילו לא לרגע? מכאן נראה שהמחשבה לא ירדה מן המוח בדרך של המשכה, כמו מים הנמשכים ויורדים וכו',

אלא שנמצאת ממש ברגל ואף שעיקרה במוח עכ"ז [עם כל זה] הארתה תתפשט בכל האברים כמו אור השמש על הארץ ואינו מושג כל זה איך ומה היא.

אלא שהיא נמצאת ממש ברגל. ואף שעיקרה במוח, הארה שלה מתפשטת בכל האיברים, כמו אור השמש על הארץ. ואי אפשר להשיג את כל זה: כיצד ומה היא.

3 וכן השכל ואותיות המחשבה שבנפש אינו מושג מהותם ממש כמו אדם שלמד מסכת אחת בעיון ושגורה בפיו וכאילו מונחת אצלו בקופסא ואח"כ כשעסוק בענין אחר

כך גם השכל ואותיות המחשבה שבנפש: מהותם ממש אינה נתפסת. למשל, אדם שלמד מסכת אחת בעיון, והיא שגורה על פיו, כאילו היא מונחת אצלו בקופסה. לאחר מכן, כשהוא עסוק בעניין אחר

או לומד מסכת אחרת אעפ"כ [אף על פי כן] כשרוצה נזכר על כל מסכת ההיא שלמד תחלה. הרי ע"כ צריך לומר שישנה במוחו ושכלו גם בעת שאינו מהרהר בה כלל.

או לומד מסכת אחרת, בכל זאת, כשהוא רוצה, הוא נזכר בכל אותה מסכת שלמד קודם. לכן מוכרחים לומר שהיא נמצאת במוחו ובשכלו גם בזמן שאינו מהרהר בה כלל.

4 וא"כ איך ומה הוא מהות שכל זה שיש אצלו אף כשאינו מחשב בו כלל. הרי אין זה מושג כלל איך ומה הוא.

אם כן, מהי ומה מהותה של השכל הזה שנמצא אצלו גם כשאינו חושב עליו כלל? אין הדבר נתפס כלל — מהו ומה מהותו.

והיינו מפני שהאדם להיותו בגוף אינו משיג אפילו מהות הרוחניות שבו היינו הנפש וכחותיה. כי אם מציאותן לבד.

הסיבה לכך היא שהאדם, בהיותו בתוך גוף, אינו משיג אפילו את מהות הרוחניות שבו — כלומר, את הנפש ואת כוחותיה — אלא רק את מציאותם.

5 ומ"מ מציאותן יודע ומרגיש ממש אף שאינו משיג מהותן ואין צריך על זה אמונה וראיה. כ"א נרגש ממש.

ובכל זאת, הוא יודע ומרגיש ממש את מציאותן, אף שאינו משיג את מהותן; ולשם כך אין צורך באמונה או בהוכחה, אלא הוא חש בהן ממש.

וזהו הנקרא השגת המציאות ולא השגת המהות בלשון הפלסופים. ומזה יובן לנו למעלה באלקות שהשגת מציאותו בלבד ולא השגת מהותו

זהו מה שנקרא בלשון הפילוסופים "השגת המציאות", ולא "השגת המהות". מכאן נוכל להבין [את העניין] למעלה, בענייני אלקות: שיש השגה של מציאותו בלבד, ולא השגה של מהותו,

דהיינו ע"ד הרגשת הגוף את הנפש כנ"ל הוא הנק' בשם דעת כמ"ש דע את אלקי אביך כו' שענין הדעת הוא ענין ההרגשה כידוע שהוא ענין השגת המציאות בלבד

כלומר, בדומה לאופן שבו הגוף חש את הנשמה, כפי שהוזכר לעיל, דבר זה נקרא דעת, כמו שכתוב: "דע את אלקי אביך" וכו'. עניינה של הדעת הוא הרגשה, כידוע, כלומר השגת המציאות בלבד,

כמו עד"מ הנ"ל שידע האדם מנפשו אשר בתוכו שאינו יודע רק מציאותה ולא מהותה אמנם מרגישה הרגשה שלימה ונק' הרגשה זו בשם ידיעה שיודע א"ע [את עצמו] כו'.

כמו בדוגמה שהוזכרה לעיל: אדם יודע על נשמתו שבתוכו; הוא יודע רק את מציאותה ולא את מהותה, ובכל זאת הוא חש אותה בתחושה שלמה. תחושה זו נקראת "ידיעה", במובן זה שהוא יודע את עצמו וכו'.

כך אור א"ס ב"ה בהתלבשותו בכל העולמות מורגש ונודע לנבראים הוא אבל לא נודע רק מציאותו ולא מהותו כמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון].

כך גם אור אין סוף ברוך הוא, כשהוא מתלבש בכל העולמות, מורגש ונודע לנבראים; אולם ידועה להם רק מציאותו ולא מהותו, כפי שכותב הרמב"ם.

6

ובזה יתורץ הקושיא הנ"ל איך יהיה בחי' סובב בבחי' דעת הלא לית מחשבה תפיסא ביי [ביה] כו'. דפי' תפיסא הוא ענין השגת המהות דוקא כאדם התופס דבר בידו כו'.

בכך מתורצת השאלה שהועלתה לעיל: כיצד יכולה בחינת סובב להיות בבחינת דעת, והרי "לית מחשבה תפיסא ביה" וכו'? שכן משמעותה של "תפיסה" היא דווקא השגה במהות, כמו אדם שתופס חפץ בידו וכו'.

וזהו פי' השגה סתם שמשיג מהות הדבר כו' ובאמת אין במהות אור א"ס שום השגה אלא השגת מציאותו בלבד כנ"ל.

וזהו פירושה של "השגה" סתם: השגת מהותו של הדבר וכו'. אבל לאמיתו של דבר, אין כל השגה במהותו של אור אין סוף, אלא רק השגה במציאותו, כפי שנתבאר לעיל.

ומ"מ הא דלית מחשבה תפיסא היינו השגת מהותו אבל בענין הדעת וההרגשה שהוא רק ענין השגת מציאותו בלבד יכולים הנבראים להגיע ולהשיג וזהו מ"ע [מצות עשה] דוידת היום כו' וכן אתה הראת לדעת כו'.

ובכל זאת, "לית מחשבה תפיסא" פירושו שאין משיגים את מהותו; אך בעניין הדעת וההרגשה, שהן רק השגה במציאותו בלבד, הנבראים יכולים להגיע ולהשיג. וזהו מצוות עשה של "וידעת היום" וכו', וכן "אתה הראת לדעת" וכו'.

7

ב ויובן ענין זה בכיאר יותר במה שמצינו כדוגמת זה בעסק התורה שיש בה סתים וגליא

2. העניין יתבאר ביתר בהירות מתוך דבר דומה שאנו מוצאים בלימוד התורה: יש בה חלק נסתר וחלק גלוי,

שהם ג"כ בחי' גוף ונשמה כמבואר בזהר בהעלותך (דקנ"ב ע"א) ובגופי התורה שייך השגת המהות משא"כ בבחי' הסתים והפנימי [והפנימיות / והפנימיות].

שהם גם בחינות של גוף ונשמה, כפי שמוסבר בזהר, בהעלותך (דף קנ"ב ע"א). בגופי התורה שייכת השגת המהות, אך לא כך בבחינת הנסתר והפנימי.

ומ"מ ע"י גופי התורה יוכל האדם לידע ג"כ קצת המציאות מהפנימית עד"מ שע"י חיות גוף האדם מרגיש מציאות הנשמה כו'.

ובכל זאת, באמצעות גופי התורה יכול אדם לדעת גם משהו על מציאותו של החלק הפנימי, כשם, למשל, שבאמצעות חיותו של גוף האדם הוא חש במציאות הנשמה וכו'.

וביאור הדבר דהנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבג"ע [שבגן עדן] לומדים ג"כ כל התשבע"פ [התורה שבעל פה] כמו ע"ד דוגמא עניני ההלכות שאנו שונין כאן בעוה"ז החומרי שור שנגח כו'

ביאור העניין: חז"ל אמרו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". כלומר, בגן עדן לומדים גם את כל התורה שבעל פה, למשל את הנושאים ההלכתיים שאנו לומדים כאן בעולם הגשמי, כגון "שור שנגח" וכו',

וכיוצא וידוע דהלכה זו דבר ה' היא והקב"ה יושב ושונה כנגדו כו' וא"כ בג"ע [בגן עדן] שהנשמות עוסקים בהלכה זו דשור שנגח כו'

וכיוצא בזה. וידוע שהלכה זו היא דבר ה', ושהקב"ה יושב ושונה כנגדו וכו'. אם כן, בגן עדן, שבו הנשמות עוסקות בהלכה זו של "שור שנגח" וכו',

אין לומר דהשגתם שם כהשגתנו כאן על ענינים גשמיים ממש דהרי אין שור גשמי בג"ע [בגן עדן] כו' ומופשט שם בודאי מכל גדר וגשם כו'.

אי אפשר לומר שהשגתן שם דומה להשגתנו כאן בענינים גשמיים ממש, שהרי אין בגן עדן שור גשמי וכו'; ודאי שהכול שם מופשט מכל גבול ומכל גשמיות וכו'.

אך ודאי השגתם שם על רוחניות כמו בבחי' השור דמרכבה פני שור מהשמאל וכיוצא וסוד הכוונה בטעמה של הלכה למה יהיה הדין כך כו' וזהו הנק' פנימית התורה ונשמתא דאורייתא

אלא ודאי השגתן שם היא בענינים רוחניים, כגון בחינת השור שבמרכבה — "פני שור מהשמאל" — וכיוצא בזה, וכן סוד הכוונה שבטעם ההלכה, מדוע הדין צריך להיות כך וכו'. זה נקרא פנימיות התורה ו"נשמתא דאורייתא",

אבל השגתנו כאן הלכה זו דשור שנגח זהו בחי' גוף התורה ויש ג"כ שנק' לבושא דאורייתא בזהר שם. ואילו השגתנו כאן בהלכה זו של "שור שנגח" היא בחינת גוף התורה; ויש גם מה שנקרא בזהר שם "לבושא דאורייתא".

8 וכן בדוגמא זה בכל ההלכות שאנו שונין כאן כמו אם בהרת קדמה לשער לבן כו'

וכך גם בכל ההלכות שאנו לומדים כאן, כגון: "אם הבהרת קדמה לשער הלבן" וכו',

כדאיתא בגמרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] במתיבתא דרקיעא אומר טהור כו' ומאן נוכח רבה בר נחמני כו' ובודאי אין ענין הנגעים שם ענין גשמי כנגעים שלמטה

כפי שמובא בגמרא: הקב"ה, במתיבתא דרקיעא, אומר "טהור" וכו', וימי יכריע? רבה בר נחמני" וכו'. ברור שענין הנגעים שם אינו ענין גשמי, כנגעים שלמטה;

אלא הם בחי' דינא קשיא אשר מהם יניקת החיצונים כמ"ש בזהר וכיוצא ועל ענין הסוד שלהם איך ובמה יומתקו כו'

אלא הם בחינת דין קשה, שממנו יונקים החיצונים, כפי שנכתב בזהר וכיוצא בזה. וסודם — כיצד ובמה ממתיקים אותם וכו':

זהו ענין ההלכה ששונין שם אם בהרת קדמה כו' ונק' פנימיות התורה שנשמות עוסקים בהם בגי' [בגן עדן] כו'

זהו ענין ההלכה שלומדים שם: "אם הבהרת קדמה" וכו'. זה נקרא פנימיות התורה, שבה עוסקות הנשמות בגן עדן וכו'.

וכן כיוצא בזה בהלכות אחרות כמו הלכות מקוואות שש מעלות במקוואות זו למעלה מזו כו' וכך גם בהלכות אחרות מסוג זה, כגון הלכות מקוואות: "שש מעלות במקוואות, זו למעלה מזו" וכו'.

הנה המקוה כאן הוא ארבעים סאה מים גשמיים כו' ולמעלה הוא ענין המשכת מים העליונים דכינה ממקור החכמה ע"י בחי' די' היודיין דע"ב [דשם ע"ב] כו'

המקוה כאן הוא ארבעים סאה של מים גשמיים וכו'; ולמעלה, זהו ענין המשכת המים העליונים של כינה ממקור החכמה, באמצעות בחינת ארבעת היודיין של [שם] ע"ב וכו',

שמהם נמשכו מ' סאה כמבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת והסוד של ענין הטהרה דוקא בהן לכל טומאה הוא ענין פנימיות התורה ועד"ז שונין שם גם זאת ההלכה דשש מעלות במקוואות זו למעלה מזו כו'

שמהם נמשכו ארבעים הסאה, כפי שמבואר בפרי עץ חיים, שער השבת. וסוד הטהרה דווקא בהם מכל טומאה הוא ענין פנימיות התורה. וכך לומדים שם גם את ההלכה הזאת: "שש מעלות במקוואות, זו למעלה מזו" וכו',

שהם ששה צירופים של יה"ו כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם ועדי"ז בכל עניני המצות כולן וכמו בסוד התפילין דבכאן נתלכשה מצות תפילין במעשה גשמי [גשמיים / גשמיות / גשמית] בקלף ודיו גשמי [גשמיים] כו' ופי' קדש לי כל בכור כו'

שהן שישה צירופים של יה"ו, כפי שכתוב שם בפרי עץ חיים. וכך גם בכל עניני המצוות, כולן; למשל, בסוד התפילין: כאן התלכשה מצוות תפילין במעשה גשמי, בקלף ובדיו גשמיים וכו'; ובפרשה "קדש לי כל בכור" וכו',

ידוע ששרשה בבחי' חכמה כי קדש הוא חכמה ונמשך להכתב בקלף ולהנתן בבית התפילין ויהיה נמשך מזה בחי' מוחין עליונים לאדם בבחי' מקיף מה שא"א לו להשיג במוחין של עצמו כו' כמ"ש במ"א.

ידוע ששרשה בבחינת חכמה, שכן "קודש" היא חכמה. היא נמשכת להיכתב על קלף ולהיות מונחת בתוך בתי התפילין, ומתוך כך נמשכת לאדם בחינת מוחין עליונים, בבחינת אור מקיף — דבר שאינו יכול להשיג באמצעות המוחין שלו עצמו, כפי שמבואר במקום אחר.

9 והרי נמשך אור א"ס בחכמה שבפ' קדשכו' בכ' אן דרך לבוש וענין גשמי ולמעלה הוא בבחי' הפנימי

[הפנימיות / הפנימית] והמהות ממש

וכך אור אין סוף שבחכמה שבפרשת "קדש" וכו' נמשך כאן באמצעות לבוש וענין גשמי, ואילו למעלה הוא בבחינת הפנימיות והמהות ממש,

דהיינו בחי' אור החכמה דקדושה עצמה ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה משה ידבר בענין המצות מה שהם למעלה ענין ביקור חולים וענין תפילין כו' ע"ש.

כלומר, בחינת אור החכמה של הקדושה עצמה. ראו מה שנכתב בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "משה ידבר", בענין המצוות — מה ענינן למעלה, כגון ענין ביקור חולים וענין תפילין וכו'; עיינו שם.

10 והנה לפי שהנשמה מלוכשת בגוף גשמי ע"כ א"א לנו להיות להו השגת המהות ואפי' [ואפילו] לגדולי

חכמי האמת כ"א לנביא וחזוה לבד שמכונה בכתוב

כיוון שהנשמה מלוכשת בגוף גשמי, אין לנו אפשרות להשיג את המהות, אפילו לא לגדולים שבחכמי האמת, אלא לנביא ולחזוה בלבד, [שהשגתם] מכונה בכתוב

בשם רא"י [ראיה] ממש וכמ"ש כ"ז [כל זה] במ"א ע"פ עוטה אור כשלמה כ"א זהו לימוד במתיבתא דרקיעא
ששם מושג מהות פנימית התורה כמו שהיא בכח"ב [בכתר חכמה בינה] דבריאה כו'

בשם "ראייה" ממש, כפי שמבואר כל זה במקום אחר על הפסוק "עוטה אור כשלמה". אלא שזו הלמידה במתיבתא
דרקיעא, שבה מושגת מהות פנימיות התורה כפי שהיא בכתר, בחכמה ובכינה של [עולם] הכריאה וכו'.

אך מ"מ אע"פ [אף על פי] שפנימית התורה אין מושג לשום חכם המהות כלל אבל עכ"ז [עם כל זה] מתוך
לימוד גופי התורה יוכל לעמוד מעט מזער על ידיעת המציאות מהפנימית

אך אף על פי שמהות פנימיות התורה אינה מושגת כלל לשום חכם, בכל זאת, מלימוד גופי התורה אפשר להגיע
לידיעה מועטה ביותר על מציאותה של הפנימיות;

שהרי מ"מ אפס קצהו מובן ומושג שעל כרחך יש אופן של פנימית התורה וטעמי מצות אשר הן נשמה
של גוף הלכה זו ומצוה זאת.

שהרי בכל זאת מובנת ומושגת אפילו קצה קצהו: שבהכרח יש אופן מסוים של פנימיות התורה ושל טעמי המצוות,
שהם הנשמה של גוף הלכה זו ומצוה זו.

כמו שבגשמיות ממה שאנו רואים גוף האדם מורגש שיש בו נשמה אע"פ [אף על פי] שאיננו יודע מהותה
איך ומה היא.

כמו בעניינים גשמיים: ממה שאנו רואים את גוף האדם, מורגש שיש בו נשמה, אף שאיננו יודעים את מהותה, מה
היא וכיצד היא.

11 וכך התורה נק' אדם רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הם רמ"ח אברים כו' ויש בה גוף ונשמה כנ"ל

כך גם התורה נקראת "אדם": רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח איברים וכו', ויש בה גוף ונשמה, כנזכר לעיל.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שע"י לימוד גופי התורה בעוה"ז
משיג בג"ע [בגן עדן] מהות ממש מפנימית כו'

לכן אמרו חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", שכן על ידי לימוד גופי התורה בעולם הזה, הוא משיג בגן עדן
ממש את מהותה של הפנימיות וכו',

משא"כ מי שאין בידו כלל מגופי תורה כו' והנה עד"ז יובן ג"כ בענין שיוכל להיות בחי' המשכת הדעת בסוכ"ע ע"י קיום התומ"צ [התורה ומצות]

מה שאין כן מי שאין בידו כלל מגופי התורה וכו'. וכך יובן גם כיצד יכולה להיות המשכה של בחינת דעת בסוכב כל עלמין, באמצעות קיום התורה והמצוות.

כי הגם דלית מחשבה תפיסא ב"י [כ"ה] כלל מ"מ ידיעת המציאות יוכל להיות והיינו ע"ד ידיעת פנימית התורה שהתורה ומצות הן מבחי' סוכ"ע.

שהרי אף ש"אין מחשבה תופסת בו כלל", בכל זאת אפשר לדעת על מציאותו; והדבר דומה לידיעת פנימיות התורה, שכן התורה והמצוות הן מבחינת סוכב כל עלמין.

12 ועוד שהרי יודעים אנו שבחי' ממלא אינו אלא זיו והארה כו' והוא נובע בהכרח ממקור העצמי כמאור

השמש שמאיר האור וכיוצא א"כ בידיעה זו מורגשת לנו ידיעת והשגת מציאות דסוכב עכ"פ [על כל פנים]

ועוד, הרי אנו יודעים שהבחינה של ממלא כל עלמין אינה אלא זיו והארה וכו', והיא נובעת בהכרח ממקור עצמי, כמו שהמאור של השמש מאיר אור, וכיוצא בזה. אם כן, ידיעה זו נותנת לנו תחושה של ידיעה והשגה, לכל הפחות, בקיומו של סוכב כל עלמין,

דהיינו שיש מציאת סוכב לגבי ממלא ועמ"ש בד"ה השמים כסאי גבי ותן בלבנו כינה להבין דהיינו כלומר, שסוכב כל עלמין קיים ביחס לממלא כל עלמין. ראו את הכתוב במאמר המתחיל "השמים כסאי", בעניין "ותן בלבנו כינה להבין", כלומר,

להבין דבר מתוך דבר פי' תוך דבר הוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמלוכש בתוך העולמות ומבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] נהי' [נהיה] מבינים בחי' סוכ"ע כו'

"להבין דבר מתוך דבר": "תוך דבר" פירושו ממלא כל עלמין, המלוכש בתוך העולמות; ומתוך הבחינה של ממלא כל עלמין אנו באים להבין את הבחינה של סוכב כל עלמין וכו';

ע"ש ועמ"ש במ"א בפ"י ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא בענין פי' אתה ופי' הוא שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע כו' ע"ש

ראו שם. ראו גם את הכתוב במקום אחר בפירוש "ברוך שאמר והיה העולם, ברוך הוא", בעניין פירוש "אתה" ופירוש "הוא", שהם הבחינות של ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין וכו'; ראו שם.

והיינו מה שנצטוונו גם על בחי' סובב וידעת היום כו' כי הוי' שהוא בחי' סובב הוא האלקי להיות בבחי' גילוי לכם דהיינו בבחי' השגת המציאות עכ"פ [על כל פנים]

וזהו שנצטוונו גם בנוגע לבחינה של סובב כל עלמין: "וידעת היום" וכו', "כי הוי'", שהוא הבחינה של סובב כל עלמין, הוא האלקים" — כדי שיהיה בגילוי לכם, כלומר, לכל הפחות בבחינת השגת המציאות.

אך המשכת הדעת בבחי' זו היינו דוקא ע"י עסק התומ"צ [התורה ומצות] שע"י [שע"י] ורעה אמונה שממשיך מזון בהאמונה שעם היות שבאמת בבחי' סוכ"ע לא שייך רק בחי' אמונה מ"מ ע"י התומ"צ [התורה ומצות] ממשיכים להיות באמונתו יחיה ממש

אך המשכת הדעת בבחינה זו נעשית דוקא על ידי העיסוק בתורה ומצוות, שעל ידו מתקיים "ורעה אמונה", כלומר, נמשכת הזנה אל האמונה. שכן אף שבאמת, ביחס לבחינה של סובב כל עלמין, שייכת רק בחינת האמונה, מכל מקום, על ידי התורה והמצוות ממשיכים אותה כך ש"באמונתו יחיה" ממש.

והיינו שע"י התומ"צ [התורה ומצות] נמשך בחי' הדעת וכמשי"ת [וכמו שיתבאר] לקמן ע"פ הספרי שמתוך כך אתה מכיר כו'

כלומר, על ידי התורה והמצוות נמשכת בחינת הדעת, כפי שיוסבר להלן על פי הספרי: "שמתוך כך אתה מכיר" וכו'.

וגם יובן עדו ע"פ מ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין כי מנסה כו' לדעת כו' ע"ש:

ועוד יובן ממה שכתוב במאמר המתחיל "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בענין "כי מנסה" וכו', "לדעת" וכו'; ראו שם.

13 ג והנה פי' וענין דע את אלקי אביך היינו העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהיה לזכרון לפניו תמיד כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד.

ג. ובכן, משמעותו וענינו של "דע את אלקי אביך" הם העמקת הלב, כך שלא יסיח את דעתו מכך, והדבר יהיה לזכרון תמיד לפניו, כפי שנאמר: "שויתי ה' לנגדי תמיד".

וביאור הענין הנה מתחלה צריך להבין עוד ההפרש בין דעת לאמונה כי הנה הדעת הוא בחי' פנימית המדות ונקי' בזהר מפתחא דכליל שית עיין בספד"צ [בספרא דצניעותא] ספ"א [סוף פרק א'] ומבואר בע"ח [בעץ חיים] כו' עיין לקמן.

להבנת העניין, תחילה יש להבין עוד את ההבדל בין דעת לאמונה. הדעת היא בחינת הפנימיות של המדות, ובזוהר היא נקראת "מפתחא דכליל שית" — מפתח הכולל שש. ראו בספרא דצניעותא, סוף פרק א'; והדברים מבוארים בעץ חיים וכו'; ראו להלן.

14 וביאור הדברים הנה מבשרי אחזה דאנו רואין באדם שכל המדות בטילים אחרי בחי' הדעת כו'.

ביאור העניין: "מבשרי אחזה", שכן אנו רואים באדם שכל המידות כפופות לבחינת הדעת וכו'.

כי הנה כשאדם יודע ומרגיש א"ע [את עצמו] כנ"ל הרי אנו רואים בחוש שלפי הוא מרגיש א"ע [את עצמו] וחיותו מאד

כאשר אדם יודע ומרגיש את עצמו, כפי שהוזכר לעיל, אנו רואים בבירור שככל שהוא מרגיש את עצמו ואת חיותו בעוצמה רבה יותר,

אזי מדותיו מתפעלים בתכלית ההתפעלות לאהוב בהתפעלות מה שיאהב ולשנוא בהתפעלות מה שישנא יותר משאינו מרגיש א"ע [את עצמו] כ"כ [כל כך]

כך מידותיו מתעוררות בעוצמה מרבית: הוא אוהב בהתעוררות עזה את מה שהוא אוהב, ושונא בהתעוררות עזה את מה שהוא שונא — יותר מכפי שהוא עושה כשאינו מרגיש את עצמו כל כך.

כי מפני הרגשת עצמותו תיקר נפשו בעיניו מאד ויהיה דבר שהוא לטובתו יאהבנו בתכלית התפעלות האהבה ובהיפך דבר שאינו לטובתו

מפני שהוא מרגיש את עצמותו, נפשו יקרה מאוד בעיניו; לכן יאהב בעוצמת אהבה מרבית דבר שמועיל לו, ואילו דבר שאינו לטובתו

אלא מזיק לו ישנאהו בהתפעלות השנאה בתכלית משא"כ על אדם אחר אפילו על אוהבו וריעו לא איכפת ליה כ"כ [כל כך]

אלא מזיק לו — ישנא אותו בעוצמת שנאה מרבית. אין הדבר כך ביחס לאדם אחר: גם כלפי חברו ורעו לא אכפת לו כל כך

כמו על עצמו כי אף שהוא אוהבו עכ"ז [עם כל זה] אין מרגיש כ"כ [כל כך] תמיד ומסלק דעתו ממנו כפי שאכפת לו ביחס לעצמו. אף שהוא אוהב אותו, בכל זאת אינו מרגיש אותו כל כך בכל עת, והוא מסיח את דעתו ממנו;

לכן לא יתפעל כ"כ [כל כך] מענינו כמו על עצמו שאינו מסלק דעתו והרגשת עצמו לעולם ע, כ יתפעל ביותר מעניני עצמו.

לכן ענייניו של חברו לא יעוררו אותו באותה מידה כמו ענייניו שלו, שכן מעצמו אינו מסיח את דעתו ולעולם אינו חדל להרגיש את עצמו. משום כך ענייניו שלו מעוררים אותו יותר מכול.

15 ולכן גם בעניני עצמו אם מסלק לפי שעה בחיי ההרגשה מעצמותו כ"כ [כל כך] לא תיקר נפשו כ"כ [כל כך]

בענינו ויוכל להיות שלא יתפעל כ"כ [כל כך] מדבר שהוא נגד רצונו

לכן גם בענייניו האישיים, אם הוא מסלק לזמן־מה את תחושת העצמי שלו במידה כזאת, נפשו לא תהיה יקרה כל כך בענינו, וייתכן שלא יתעורר כל כך מול דבר המנוגד לרצונו;

וכן לא יאהוב דבר שהוא לטובתו כ"כ [כל כך] בהתפעלות האהבה להיותו מסולק מענין עצמותו ואינו מרגיש את נפשו וחיותו להיות יודע א"ע [את עצמו] כ"כ [כל כך]

וכך גם לא יאהב דבר שהוא לטובתו בעוצמה רבה כל כך, משום שהוא מנותק מענייני עצמו ואינו חש את נפשו ואת חיותו, כך שאינו מודע לעצמו במידה רבה כל כך;

כמו כאשר טרוד הוא בענין גדול שמסולק אז מעניני הרגשת עצמותו וכדומה וראיה ממה שכתב הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] ספ"ז מהלי [מהלכות / מהלכה] מלכים וכל המתחיל כו'

כמו כאשר הוא טרוד בענין גדול, ואז הוא מנותק מתחושת העצמי שלו, וכדומה. ראיה לכך היא דברי הרמב"ם בסוף פרק ז מהלכות מלכים: "וכל המתחיל" וכו',

ומבטל עצמו עובר בלי"ת [בלא תעשה] שנאמר אל ירך לבבך אל תיראו כו' וקשה איך יעשה שלא יפחד "ומי שמפחיד את עצמו עובר על לא תעשה, שנאמר: 'אל ירך לבבכם, אל תיראו' וכו'. אך קשה: מה עליו לעשות כדי שלא יפחד?

אלא הענין שיסלק מחשבתו והרהורו מפחד זה ועיי' מתבטל הפחד וז"ש [וזהו שכתוב] וכל המתחיל לחשוב ולהרהר הרי ראיה ברורה שאפילו ההתפעלות הטבעית שבאהבת עצמו היא תלויה

אלא הענין הוא שעליו להסיט את מחשבתו ואת הרהוריו מן הפחד הזה, ועל ידי כך הפחד מתבטל. זהו שכתב: "וכל המתחיל לחשוב ולהרהר". זוהי ראיה ברורה לכך שגם ההתעוררות הטבעית של אהבת עצמו תלויה

ע"פ הדעת והמחשבה וא"כ אנו רואים שכל המדות אהבה ושנאה ויראה ודומיהן אינן נמשכין ונגררין רק על ידי הדעת וההרגשה שלפי שידוע ומרגיש א"ע [את עצמו] תמיד

בדעת ובמחשבה. אם כן, אנו רואים שכל המדות — אהבה, שנאה, יראה וכדומה — נמשכות ומתעוררות רק באמצעות דעת ותחושה: מכיון שהוא מודע לעצמו וחש את עצמו תמיד,

לכן יומשך ההתפעלות מאד בעניני עצמו ובהפך אם מסלק הדעת וההרגשה כ"כ [כל כך] מאהבת עצמו כו' כנ"ל.

לכן תתעורר בו בעוצמה רבה בענייניו האישיים; ולהפך, אם הוא מסלק במידה כזאת את דעתו ואת תחושתו מאהבת עצמו וכו', כפי שנאמר לעיל.

16 ומזה יובן איך שהתפעלות המדות נמשך רק אחר הדעת וההרגשה שאפילו בדבר הנוגע לעצמותו לא יומשך ההתפעלות רק על ידי הדעת דייקא שהוא המתפשט במדות להחיותו וממנו עיקר הנהגתו והטייתו כנ"ל.

מכאן יובן כיצד התעוררות המדות באה רק בעקבות הדעת וההרגשה: גם בדבר הנוגע לעצם נפשו, ההתעוררות תימשך רק באמצעות הדעת דווקא, שכן היא המתפשטת במדות ומחיה אותן, וממנה נובעים בעיקר אופן הנהגתו והטייתו, כפי שהוזכר לעיל.

17 וזהו שנקרא הדעת בשם מפתחא דכליל שית פ"י להיותו פותח את התפעלות המדה ומעוררה כמו עד"מ המפתח הגשמי כו'

וזו הסיבה שדעת נקראת בשם "המפתח הכולל שש": כלומר, מפני שהיא פותחת את התעוררות המדה ומעוררת אותה, בדומה למפתח גשמי וכו'.

והוא כליל שית מכל ש שות המדות חג"ת [חסד גבורה תפארת] וכו' ועיין מה שכתוב במ"א מענין הדעת בביאור ע"פ מים רבים בפי תולדות ובד"ה לא הביט און ביעקב.

והיא "כוללת שש": את כל שש המדות — חסד, גבורה ותפארת וכו'. ראו מה שנכתב במקום אחר בעניין הדעת, בביאור לפסוק "מים רבים" בפרשת תולדות, ובמאמר המתחיל "לא הביט און ביעקב".

18 ועד"ז יובן ענין דע את אלקי אביך דהיינו להתבונן תמיד ושלא יסיח דעתו מהז שעי"ז דוקא יומשכו המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] כמו עד"מ שמתפעל מאד בעניני נפשו וגופו שהוא לפי שאינהו מסלק דעתו והרגשתו כו'

על פי זה יובן עניינו של "דע את אלקי אביך": כלומר, להתבונן תמיד ולא להסיח את הדעת מכך, שכן דווקא על ידי כך יימשכו המדות של אהבה ויראה. הדבר דומה, למשל, לכך שאדם מתרגש מאוד מענייני נפשו וגופו, מפני שאינו מסיח מהם את דעתו ואת תחושתו וכו';

כמ"כ [כמו כן] ויתר מכן צ"ל שלא יסיח דעתו מחיי החיים א"ס ב"ה ועי"ז יומשכו מדותיו לאהוב את ה' בלב ונפש ומאד וליראה ולפחד מגדולתו ית' וכמשי"ת [וכמו שיתבאר].

כך גם, ועוד יותר מכך, עליו שלא להסיח את דעתו מחיי החיים, אין סוף, ברוך הוא. על ידי כך יימשכו מדותיו לאהוב את ה' בלב, בנפש ובמאוד, ולירא ולפחד מגדולתו ית', כפי שיתבאר.

19 והנה מה שנקרא בחי' הדעת מפתח לגבי המדות והוא להם בבחי' התוך והפנימי [והפנימיות / והפנימית]

כנ"ל ולגבי החכמה שבמוחין אינו נמשך משם

והנה, בחינת דעת נקראת מפתח ביחס למדות, והיא בחינת התוך והפנימיות שלהן, כפי שזכר לעיל; ואילו ביחס לחכמה שבמוחין, היא נמשכת משם

רק בבחי' אחוריים דחכמה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] דמאחוריים דאבא המלוכש ביסוד דאימא נעשה בחי' הדעת לז"א וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' שמות גבי ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו.

אלא רק מבחינת האחוריים של החכמה, כפי שכתוב בעץ חיים: מן האחוריים של אבא, המלוכשים ביסוד של אמא, נוצרת בחינת הדעת של ז"א; וכפי שכתוב בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת שמות, על הפסוק "ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו".

20 והענין מובן מצד עצמו להיות כי ענין ההרגשה הנ"ל הרי איננה השגת המהות כמו בחי' ראייה שהיא

בחי' החכמה

העניין מובן מצד עצמו: ההרגשה שהזכרה לעיל אינה השגת המהות, כמו בחינת הראייה, שהיא בחינת חכמה;

רק היא ידיעה והשגה מרחוק לא במהות ואיכות רק בבחינת ההרגשה בלבד שמרגיש מציאות הדבר וא"כ אין זאת רק בחי' אחוריים של החכמה

אלא היא ידיעה והשגה מרחוק, לא של המהות והאיכות, אלא רק בבחינת הרגשה — האדם מרגיש את מציאות הדבר. ואם כן, אין זו אלא בחינת אחוריים של חכמה.

כי גופה של חכמה ופנימיותה הוא ענין בחינת ראייה ולכן השגת הנביאים מכוונה בכתוב בשם ראייה וירא אליו ה' וראית את אחורי

שכן גוף החכמה ופנימיותה הם בחינת ראייה. לכן הכתוב מכנה את השגת הנביאים בשם "ראייה": "וה' נראה אליו", ו"וראית את אחורי".

ואף שזהו דרך משל ואינה ראיית עין בשר גשמי ממש מ"מ הנמשל צ"ל דומה למשל משא"כ הדעת וההרגשה הוא

ואף שזו דרך משל, ואין זו ראייה ממש בעין בשר גשמית, מכל מקום הנמשל צריך להיות דומה למשל. ואילו דעת והרגשה הן

רק בחי אחוריים לגבי בחינה זו ועל כן מבחי אחוריים דיסוד או"א [אבא ואימא] בלבד הוא שנעשה ונמשך בחי הדעת לז"א.

רק בחינת אחוריים ביחס לבחינה זו. לכן רק מבחינת אחוריים של יסוד אבא ואמא נוצרת ונמשכת בחינת הדעת לז"א.

21 וזהו ענין ומבשרי אחזה שר"ל [שרוצה לומר] בחי הדעת ואחזה הוא תרגום של ראייה והיינו רק בחי אחוריים

וזהו פירוש "ומבשרי אחזה": הכוונה היא לבחינת דעת, שכן "אחזה" היא התרגום הארמי של "ראייה", והיא רק בחינת האחור של

של בחי ראייה ממש ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בתהלים על פי ולתבונתו אין מספר מבואר שהתבונה היא למעלה מבחי הדעת דז"א והיינו מטעם הנ"ל.

בחינת ראייה ממש. עיינו בלקוטי תורה של האריז"ל על תהילים, בפסוק "ולתבונתו אין מספר", שם מוסבר שהתבונה נעלית מבחינת הדעת של ז"א; וזהו מהטעם שהוזכר לעיל.

22 והנה מאחר שנתבאר שע"י בחי הדעת הוא נמצא מציאת ההתפעלות דוקא כנ"ל יובן מזה עיקר ההפרש בין הדעת ובין האמונה כנ"ל

כעת, לאחר שהתבאר שדווקא באמצעות בחינת הדעת באה ההתעוררות לידי קיום, כפי שהוזכר לעיל, יובן מכך ההבדל העיקרי בין דעת לאמונה, כפי שהוזכר לעיל.

כי כמו שמבואר למעלה בבחי הדעת שבנפש האדם כך יובן למעלה בבחי הדעת באלקים חיים ומלך עולם

שהרי כשם שהתבאר לעיל בנוגע לבחינת הדעת שבנפש האדם, כך יובן למעלה בנוגע לבחינת הדעת באלקים חיים ומלך עולם:

דהיינו בחיי המדות דז"א דאצי שבהן מלובש בחיי הדעת הן הן היורדין להתלבש במלי דאצי בחבי"ד
[בחכמה בינה ודעת] ומדות שבה כדי להחיות רוח שפלים מאין ליש כו'

כלומר, בחינת המדות של ז"א דאצילות, שבהן מלובשת בחינת הדעת — הן היורדות ומתלבשות במלכות דאצילות,
בחכמה, בכינה וכדעת ובמדות שבה, כדי "להחיות רוח שפלים", מאין ליש וכו'.

וזהו בחיי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ומזה נמשך בחיי [בחינת] הדעת גם בנבראים כולם מה שיודעים ומכירים
את בוראם בבחי' ההרגשה ממש כאדם שיודע א,ע וחיותו כך יודעים את מקור החיים וחיי החיים
שמחיה כל הנבראים כו'.

וזהו בחינת ממלא כל עלמין. ממנה נמשכת בחינת הדעת גם בכל הנבראים, כך שהם יודעים ומכירים את בוראם
בתחושה ממש: כשם שאדם יודע את עצמו ואת חיותו, כך הם יודעים את מקור החיים ואת חיי החיים, המחיה את
כל הנבראים וכו'.

23 ושבלעדו אין להם קיום ומציאות כלל אפילו רגע ומסתעפי' [ומסתעפים] מזה הדעת בחיי המדות אהוי"ר
[אהבה ויראה] לאהוב את ה' ולעשות מצותיו

ושבלעדיו אין להם קיום ומציאות כלל, אפילו לרגע. מדעת זו מסתעפות מדות של אהבה ויראה: לאהוב את ה'
ולעשות את מצוותיו.

כמו שיאהוב חיי נפשו וכמ"ש לאהבה את ה' כי הוא חייך כו' ולשנא מה שמנגדו ומזיק להארה האלקי
עליו והוא כל שס"ה ל"ת [לא תעשה] להתרחק מהם בתכלית

כפי שאדם אוהב את חיי נפשו, כמו שנאמר: "לאהבה את הוי", "כי הוא חייך" וכו'; ולשנא כל דבר שמתנגד לו
ופוגע בהארה האלקית שעליו — כלומר, את כל שס"ה מצוות לא תעשה — ולהתרחק מהן לחלוטין,

כמו שישנא האדם דבר שמזיק לו תכלית השנאה וא"כ סיבת קיום מצות עשה וריחוק כל ל"ת [לא תעשה]
תלויה רק בבחי' הדעת

כפי שאדם שונא בכל תוקף דבר שמזיק לו. אם כן, הסיבה לקיום מצוות עשה ולהתרחקות מכל מצוות לא תעשה
תלויה רק בבחינת הדעת,

והוא ההרגשה שמרגיש הנפש האלקית את אור האלקי והיותו בחיי חיי החיים וע"ז נאמר דע את אלקי
אביך להיות לזכרון בין עיניו תמיד

שהיא ההרגשה שבה הנפש האלקית חשה את האור האלקי, ואת היותו בחינת חיי החיים. על כך נאמר: "דע את
אלקי אביך" — כדי שהדבר יהיה לזיכרון תמידי לנגד עיניו,

כדי שירגיש מאד איך שצריך ליראה מלעבור רצונו ועיין מה שכתוב בד"ה ראשי המטות בפ"י וענין יראת חטא.

כדי שיחוש היטב שעליו לירא מלעבור על רצונו. עיין במה שכתוב בדרוש המתחיל "ראשי המטות", בביאור משמעותה ועניינה של יראת חטא.

24 ושצריך להשתוקק ולחשוק לדבקה בו ית'. ואמנם האמונה הוא למעלה מבחי' הדעת וההשגה דהיינו שהוא רק בבחי' מקיף על השכל והמדות.

ועליו להשתוקק ולכסוף לדבוק בו יתברך. אולם האמונה היא למעלה מבחינת הדעת וההשגה, כלומר, היא רק בבחינת מקיף על השכל והמדות.

ולכן אין ממנה התפעלות המדות כ"כ [כל כך] שהרי גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא הרי מאמין ביכולת רבש"ע [רבנו של עולם] ועכ"ז [ועם כל זה] הוא עובר רצונו ית' והיינו מפני שהאמונה אצלו בבחי' ריחוק ובבחי' מקיף בלבד.

לכן אין היא מעוררת את המדות במידה רבה כל כך. שהרי "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא": הגנב מאמין ביכולתו של רבונו של עולם, ואף על פי כן הוא עובר על רצונו יתברך. זאת מפני שהאמונה אצלו היא בבחינת ריחוק ובבחינת מקיף בלבד.

25 וע"כ נק' האמונה בשם עטרה שהיא כעטרה המקפת על הראש כמ"ש למעלה. ולמעלה באלקות יובן מזה שהוא בחי' ומדרגה הגבוהה מבחי' הדעת דז"א הנ"ל

לכן האמונה נקראת "עטרה", משום שהיא כעטרה המקיפה את הראש, כפי שנכתב למעלה. ובאלוקות שלמעלה מובן מכך שהיא בחינה ומדרגה גבוהה מבחינת דעת של ז"א שהוזכרה לעיל;

אלא הוא בחי' אור מקיף על המדות דאצילות עד שאינם מתפעלים ממנו כלל כו' והוא הנק' בחי' כתר דז"א

אלא היא בחינת אור מקיף על המדות דאצילות, עד שהן אינן מתעוררות ממנו כלל וכו'. וזה נקרא בחינת כתר דז"א,

כמו העטרה הכותרת על הראש כו' וכשבא הארה זו למטה במל' דאצי' נק' כתר מל' כו'

כמו העטרה המקיפה את הראש וכו'. וכשהארה זו יורדת למלכות דאצילות, היא נקראת כתר מלכות וכו'.

ודרך כלל זהו מבחי' סובב בכל עולם לפי ערכו באצי' מבחי' סובב דאצי' ובכריאה מבחי' סובב וכתר דכריאה כו'

בכללות, זהו מבחינת סובב בכל עולם לפי ערכו: באצילות — מבחינת סובב דאצילות, ובכריאה — מבחינת סובב וכתר דכריאה וכו'.

ולפי שהוא בחי' סובב ומקיף ע"כ אינו מאיר בגילוי כ"כ [כל כך] בהעולם בבחי' דעת ממש וכן למטה באדם הדעת הוא בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אבל האמונה היא גם בבחי' סוכ"ע.

ומכיוון שזו בחינת סובב ומקיף, הוא אינו מאיר בעולם בגילוי רב כל כך, בבחינת דעת ממש. כך גם למטה, באדם: הדעת היא בבחינת ממלא כל עלמין, ואילו האמונה היא גם בבחינת סובב כל עלמין.

אך ע"י המצות ממשיכים בחי' סוכ"ע שימושך ג"כ בבחי' דעת כי רמ"ח מ"ע [מצות עשה] ושס"ה לי"ת [לא תעשה] נמשכין מבחי' הי"ח [הי' חסדים] וה"ג [וחמש גבורות] הנמשכין מבחינת הדעת כו'

אך באמצעות המצוות ממשיכים את בחינת סובב כל עלמין, כך שתימשך גם בבחינת דעת. שהרי רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה נמשכות מבחינת חמשת החסדים וחמש הגבורות, הנמשכים מבחינת הדעת וכו';

ושרש המשכה זו היא מבחי' רצון העליון הסוכ"ע ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר רפ קרח ועמ"ש עוד מזה לקמן בס"ד [בסייעתא דשמיא]

ושרש המשכה זו הוא מבחינת הרצון העליון, סובב כל עלמין. ועיינו בפירוש הרמ"ז על הזוהר, בראש פרשת קורח, ובמה שנכתב עוד על כך בהמשך, בעזרת ה'.

וזהו עיקר ענין הציווי וידעת היום שע"י הדעת וההעמקה בבחי' אני ה' לא שניתי בחינת סוכ"ע עי"ז דוקא תגדל אהבתו ויראתו וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]

וזהו עיקר עניינו של הציווי "וידעת היום": שעל ידי הדעת וההתעמקות בבחינת "אני הוי' לא שניתי", שהיא בחינת סובב כל עלמין, דווקא כך יגדלו אהבתו ויראתו, כפי שנכתב בפרי עץ חיים,

שער חג המצות פ"א שיש כמה בחינות מוחין דגדלות כו' והנה ע"י קיום מצות וידעת היום שהוא רק בחי' הידוע מציאותו ולא מהותו

שער חג המצות, פרק א, שבו נאמר שיש כמה בחינות של מוחין דגדלות וכו'. והנה, על ידי קיום המצווה "וידעת היום", שהיא רק בחינת ידיעת מציאותו של [ה'], ולא מהותו,

הנה עיני יומשך השכר לעתיד להיות ונגלה כבוד ה' כו' בבחי' ראייה והשגה ממש כי עין בעין יראו וכמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל ע"ש:

על ידי כך תימשך השכר לעתיד לבוא, כאשר "ונגלה כבוד הוי"ו וכו', בבחינה של ראייה והשגה ממש, "כי עין בעין יראו". וכמו שכתוב על כך במאמר המתחיל "שובה ישראל", עיין שם.

26 ד והנה לפי זה [לפי זה] צ"ל מ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] ומלאה הארץ דעה דהרי גדולה מזו נאמר לע"ל [לעתיד

לבוא] ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו'

ד. לפי זה צריך להבין את הנאמר על העתיד לבוא: "ומלאה הארץ דעה", שהרי על העתיד לבוא נאמר דבר גדול מזה: "ונגלה כבוד הוי"ו וראו כל בשר" וכו';

וכתיב עין בעין יראו אשר הראייה היא השגת המהות ממש וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שלהי מסכת תענית ע"פ ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' וכנודע ג"כ מענין משה שנתבא בזה לפי שראה באספקלריא המאירה.

ונאמר: "עין בעין יראו", והראייה היא השגה ממשית של המהות; וכפי שאמרו חז"ל בסוף מסכת תענית על הפסוק "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה" וכו'; וכן ידוע גם על משה שהתנבא בלשון "זה", משום שראה באספקלריה המאירה.

27 וא"כ מהו שנאמר אלע"ל [על לעתיד לבוא] ומלאה הארץ דעה אשר הדעת אינו אלא השגת והרגשת

המציאות ולא המהות ממש.

אם כן, מה פירוש הנאמר על הזמן העתיד לבוא: "ומלאה הארץ דעה", בשעה שדעת אינה אלא תפיסה והרגשה של המציאות, ולא השגה של המהות ממש?

והענין כי הנה ע"פ המבואר למעלה יובן שיש ג' מדריגות למטה באדם. האחד היא בחי' ראייה והשגת המהות. הב' בחי' הדעת הוא ידיעת והרגשת המציאות ולא השגת המהות.

והענין הוא שעל פי המבואר לעיל יובן שיש באדם שלוש מדרגות. הראשונה היא בחינת ראייה והשגה של המהות. השנייה היא בחינת דעת, כלומר ידיעת המציאות והרגשתה, ולא השגה של המהות.

הג' בחי' האמונה שמאמין באמת בכל לב אף שאין זה בבחי' דעת והרגשה אצלו ועד"ז שם שמים שגור בפי הכל כנ"ל

השלישית היא בחינת אמונה: האדם מאמין באמת בלב שלם, אף שאין הדבר אצלו בבחינת דעת והרגשה. ועל דרך זו, "שם שמים שגור בפי הכול", כפי שהוזכר לעיל.

והנה אי"כ למעלה ג"כ עד"ז הוא בג' המדרגות הללו ואמנם ממילא מובן שלמעלה כל מה שהוא יותר גבוה יותר מופלא ונעלם הוא.

אם כן, גם למעלה יש שלוש מדרגות אלה, על דרך זו. אך מובן מאליו שלמעלה, ככל שהמדרגה גבוהה יותר, כך היא נעלמת ומופלאה יותר.

והנה החכמה נק' אתה כי אתה אבינו כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] (דר"צ ע"א) והיינו לפי שהיא ראשת הגילוי כולם בחכמה עשית שמתלבשת בכל העולמות ובג"ע [ובגן עדן] היא

והנה, החכמה נקראת "אתה", כמו שנאמר "כי אתה אבינו", כמובא באדרא זוטא (ר"צ ע"א). הטעם לכך הוא שהיא ראשת הגילוי: "כולם בחכמה עשית". היא מתלבשת בכל העולמות, ובגן עדן היא

בבחי' גילוי ההשגה לכל חד לפום שיעורא דילהי בבחינת השגת המהות ממש בזיו והארה זו (ועמ"ש מזה בת"א [בתורה אור] פ' חיי שרה) ולכן נק' אתה.

בבחינת גילוי והשגה, לכל אחד לפי מידתו, בבחינת השגה ממשית של המהות בזיו והארה זו (ראו מה שנכתב על כך בתורה אור, פרשת חיי שרה); ולכן היא נקראת "אתה".

כי אתה הוא לשון נוכח ובחי' גילוי ממש וגילוי זה הוא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמקורו מבחי' ח"ע [חכמה עילאה]

שהרי "אתה" הוא לשון נוכח, המבטאת גילוי ממש; וגילוי זה הוא מבחינת ממלא כל עלמין, שמקורה בחינת חכמה עילאה.

אבל מבחי' כתר שלמעלה מהחכמה שהוא בחי' סוכ"ע אין מאיר הארה בג"ע [בגן עדן] בבחינת גילוי והשגת המהות כ"א התגלות זו יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] דייקא בתח"מ [בתחיית המתים] כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה נודע דבאתעדל"ת [דבאתערותא דלתתא] כו' ע"ש.

אבל מבחינת כתר, שלמעלה מהחכמה, שהיא בחינת סוכב כל עלמין, אין מאירה בגן עדן הארה בבחינת גילוי והשגת המהות. גילוי זה יהיה דווקא בזמן העתיד לבוא, בתחיית המתים, כפי שנכתב באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "נודע דבאתעדל"ת כו"; עיינו שם.

אבל בג"ע [בגן עדן] אין מאיר מבחי' סוכ"ע בגילוי ממש רק מ"מ שייך גם בסוכ"ע בחי' דעת

אבל בגן עדן, [אור] מבחינת סוכב כל עלמין אינו מאיר בגילוי ממש. עם זאת, בחינת דעת שייכת גם לסוכב כל עלמין,

שהוא הידוע מציאותו אע"פ [אף על פי] שאינו יודע [ידוע] מהותו ולכן איתא באדר"ז [באדרא זוטא] שם דעתיקא לא אקרי אתה בגין דאתכסיא ולא אתגליא.

שהרי מציאותו ידועה, אף שמהותו אינה ידועה. לכן נאמר באידרא זוטא שם, שעתיקא אינו נקרא "אתה", משום שהוא מכוסה ואינו מתגלה.

28 ואקרי הוא. וכמ"ש ג"כ בזהר פ' קרח ע"פ ועבד הלוי הוא. הוא דא עתיקא. והיינו שמ"מ ידוע מציאותו רק שאינו ידו מהותו.

והוא נקרא "הוא". כך נאמר גם בזהר, בפרשת קורח, על הפסוק "ועבד הלוי הוא": "הוא" — זהו עתיקא. כלומר, אף על פי כן, מציאותו ידועה, ורק מהותו אינה ידועה.

וכמו עד"מ באדם שיש בחי' שכל ויש בחי' כח המשכיל שממנו נובע השכל שאע"פ [שאף על פי] שכח המשכיל אינו מושג כלל עכ"ז [עם כל זה] ידוע מציאותו שמאחר שהשכל נובע מוכרח שיש מקור שממנו נובע זה כו'.

וכמשל באדם: יש בו בחינת שכל, ויש בו בחינת כוח המשכיל, שממנו נובע השכל. אף שכוח המשכיל אינו מושג כלל, בכל זאת מציאותו ידועה, שכן מאחר שהשכל נובע, בהכרח יש מקור שממנו הוא נובע וכו'.

ועד"ז שבג"ע [שבגן עדן] מאיר החכמה בבחי' גילוי הנה הכתר שממנו מקור נביעת החכמה ידוע מציאותו ונק' הוא.

וכך גם מאחר שבגן עדן חכמה מאירה בגילוי, מציאותו של כתר, שהוא המקור שממנו חכמה נובעת, ידועה, והוא נקרא "הוא".

וע"כ שייך בו בחי' דעת (ועמ"ש בד"ה אם בהרת קדמה גבי קוב"ה [קודשא בריך הוא] אומר טהור שהוא ענין מה שמאיר להם מבחינת המקיף והוא למעלה מבחי' ההשגה שלהם כו').

ולכן שייכת בו בחינת דעת. (וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "אם בהרת קדמה", בענין שהקב"ה אומר "טהור": זהו מה שמאיר להם מבחינת המקיף, והוא למעלה מבחינת ההשגה שלהם וכו').

אמנם יש עוד בחי' מקיף עליון יותר שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע ונק' רישא דלא אתיידע כי לפי שהוא למעלה גם מהיות מקור לחכמה הנק' אתה

אולם יש בחינה נוספת של מקיף עליון יותר, שלמעלה גם מבחינת סובב כל עלמין, והיא נקראת "רישא דלא אתיידע" — הראש שאינו נודע. מכיוון שהיא למעלה אפילו מלהיות מקור לחכמה, הנקראת "אתה",

לכן אינו מושג אפילו בגי'ע [בגן עדן] בבחי' דעת ממש כי אם בבחי' אמונה ולכן נק' דלא אתיידע פי' שהוא למעלה מבחי' הדעת ואינו מאיר כ"א בבחי' אמונה.

לכן אין משיגים אותה אפילו בגן עדן בבחינת דעת ממש, אלא רק בבחינת אמונה. משום כך היא נקראת "דלא אתיידע", כלומר, היא למעלה מבחינת דעת ומאירה רק בבחינת אמונה.

וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] כ"ז [כל זה] בפי' ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא כו' ע"ש. (ועיין בסידור בביאור ע"פ אתה הצבת גבולות ארץ בענין הודאה)

וכפי שנתבאר כל זה בפירוש "ברוך שאמר והיה העולם, ברוך הוא" וכו', עיינו שם. (ועיינו בסידור, בביאור על הפסוק "אתה הצבת גבולות ארץ", בענין הודאה.)

והנה לעי"ל [לעתידי לבוא] יהי' [יהיה] עליי' [עלייה] העולמות דעכשיו מקבלת המלי' מזי"א שנק' אתה שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]. ולכן בחי' סוכ"ע אינו מושג אפילו בגי'ע [בגן עדן] רק בהשגת המציאות בלבד וכנ"ל.

והנה לעתידי לבוא תהיה עליית העולמות. עכשיו מלכות מקבלת מזי"א, הנקרא "אתה", והוא בחינת ממלא כל עלמין. לכן את בחינת סוכב כל עלמין אין משיגים אפילו בגן עדן אלא בהשגת המציאות בלבד, כנזכר לעיל.

אבל לעי"ל [לעתידי לבוא] שתהיה עלי' [עליה] המלי' בכתר שלמעלה מבחי' הדעת דזי"א ומה שעכשיו בחינת הכתר אינו אלא בהשגת המציאות כנ"ל יהיה עלי"ל [לע"ל] בהשגת המהות כענין הנשמות שנהנין מזיו כו'

אבל לעתידי לבוא, כשמלכות תעלה לכתר, שלמעלה מבחינת דעת של זי"א, מה שכעת הוא בחינת כתר וניתן להשגה רק כמציאות, כפי שהוזכר לעיל, יושג לעתידי לבוא במהותו, בדומה לנשמות "שנהנין מזיו" וכו',

שנהנים ממש וכפי אופן מאמרם זי"ך [זי"ל] עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן כו' עד

והן נהנות ממנו ממש; וכפי שאמרו חז"ל: "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן" וכו', עד

הנה אלקינו זה כו' שאין זה אלא לנוכח בודאי כמו בגי'ע [בגן עדן] שיושבין ונהנין שהיא השגת המהות כנ"ל וגילוי זה יהיה לעתידי מבחי' סוכב כל עלמין שהוא בחי' כתר

"הנה אלקינו זה" וכו'. אמירה זו נאמרת בוודאי רק על מה שנוכח לפנינו, כמו בגן עדן, שם יושבים ונהנים בהשגת המהות, כפי שהוזכר לעיל. גילוי זה יהיה לעתידי לבוא מבחינת סוכב כל עלמין, שהיא בחינת כתר.

ולכן נקי מחול שהוא עיגול דהיינו בחי' עגולים ומקיפים עליונים יומשכו בבחי' גילוי שיאמר עליהם זה.

לכן הוא נקרא "מחול", שהוא עיגול: כלומר, בחינת העיגולים והמקיפים העליונים תימשך בגילוי, כך שאפשר יהיה לומר עליהם "זה".

29 וע"ז נאמר לעתיד כי עין בעין יראו ואז יומשך להיות בחי' סובב ממדרגות עליונות יותר

על כך נאמר על העתיד לבוא: "כי עין בעין יראו". ואז יימשך, להיות בבחינת סובב כל עלמין, [אור] ממדרגות גבוהות עוד יותר;

דהיינו שהמקיף העליון יותר שעכשיו הוא למעלה מבחי' סוכ"ע ונקי' רישא דלא אתידע יומשך לעתיד להיות בבחי' סובב וע"ז נאמר ומלאה הארץ דעה כו'.

כלומר, האור המקיף הגבוה יותר, שנמצא כעת למעלה מבחינת סובב כל עלמין ונקרא "הראש שאינו נודע", יימשך לעתיד לבוא ויהיה בבחינת סובב. ועל כך נאמר: "ומלאה הארץ דעה" וגו'.

30 ועמ"ש בד"ה יתקע בשופר גדול. וביאור הדבר הנה ידוע דיש ריבוי רבבות מדרגות בהשתלשלות וכמו

שבגי' עולמות בי"ע יש בכלל ג' מדרגות הידועים והוא ג"ע [גן עדן] העליון וג"ע [גן עדן] התחתון ועוה"ז דעולם העשי' [העשיה]

ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "יתקע בשופר גדול". ביאור העניין: ידוע שיש רבבות רבות של מדרגות בהשתלשלות. כך, בשלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה יש בכללות שלוש מדרגות ידועות: גן עדן העליון, גן עדן התחתון והעולם הזה, שבעולם העשיה.

והנה ידוע דבכל עילה ועלול מה שבעליון הוא בחי' גילוי נעשה בחי' העלם בתחתון העלול ממנו כו' והיינו מה שהוא בחי' ממלא בעליון נעשה בחי' סובב בתחתון

ידוע שבכל סיבה ומסובב, מה שבמדרגה העליונה הוא בגילוי נעשה מדרגת ההעלם במדרגה התחתונה, שהיא המסובב שלה, וכו'. כלומר, מה שבעליון הוא בבחינת ממלא כל עלמין נעשה בבחינת סובב כל עלמין בתחתון;

וכן העליון לגבי העליון הימנו ועד"ז עד רום המעלות בריבוי רבבות מדרגות עד אין קץ ושיעור הכל הוא בבחי' העלם וגילוי דהיינו סובב וממלא כו' וגם בג"ע [בגן עדן] העליון וג"ע [גן עדן] התחתון ע"ד הזה.

וכך גם העליון ביחס למדרגה שמעליו, וכן הלאה עד רום המעלות, ברכבות רבות של מדרגות שאין להן סוף ושיעור. הכול הוא בבחינת העלם וגילוי, כלומר סובב וממלא וכו'. וכך גם ביחס לגן עדן העליון ולגן עדן התחתון;

דהיינו מה שבג"ע [שבגן עדן] העליון הוא בבחי' השגת המהות לנוכח דהיינו בבחי' גילוי ממש עדיין בבוא ההארה הזאת למטה בג,ע התחתון היא להם שם בבחי' ההעלם והסובב והוא רק להם בבחי' השגת המציאות בלבד כו'

כלומר, מה שבגן עדן העליון הוא בבחינת השגת המהות באופן נוכח, כלומר בגילוי ממש, כשהארה זו יורדת לגן עדן התחתון היא עדיין בבחינת העלם וסובב עבורם שם, והם משיגים אותה רק כהשגת המציאות בלבד וכו'.

ולעיתיד כתיב וישם מדברה כעדן שמה שהוא עכשיו בחי' עדן יהי' [יהיה] גילוי זה למטה ממש להיות מדברה כעדן וא"כ בחי' עדן יתעלה עוד יותר לאין קץ כו'

ולעיתיד לבוא נאמר: "וישם מדברה כעדן". מה שכעת הוא בבחינת עדן יתגלה למטה ממש, כך שמדברה יהיה כעדן; ואם כן, בחינת עדן עצמה תתרומם עוד יותר, עד אין קץ וכו'.

ועד"ז יש נ' אלפים יובלות כו' ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין ומלאה הארץ דעה וכ"ז [וכל זה] נמשך ע"י וידעת היום:

וכך גם יש חמישים אלף יובלות וכו'. מכל זה יובן ענין "ומלאה הארץ דעה"; וכל זה נמשך באמצעות "וידעת היום".

31 ה וזהו ענין דברו על לב ירושלים וקראו אליה. פי' וקראו אליה היינו מה שימשך בבחי' א"פ [אור פנימי] ממש בהשגת המהות ע"ד עין בעין יראו.

5. וזהו פירוש "דברו על לב ירושלים וקראו אליה". "וקראו אליה" פירושו שהאור יימשך בבחינת אור פנימי ממש, בהשגת המהות, בדומה ל"עין בעין יראו".

ודברו על לב הוא בחי' מקיף והיינו כי לאחר שימשך המקיפים דעכשיו להיות בבחי' א"פ [אור פנימי] ו"דברו על לב" הוא בחינת אור מקיף. כלומר, לאחר שהאורות המקיפים של ההווה יימשכו ויהיו בבחינת אור פנימי,

אזי יימשך אור עליון וגדול יותר להיות בבחי' מקיף מה שעכשיו הוא למעלה מעלה גם מהיות נקי אור מקיף

אז יימשך אור עליון וגדול יותר ויהיה בבחינת אור מקיף: אור שכעת נמצא הרחק למעלה, אפילו מהמדרגה שבה אפשר לכנותו אור מקיף.

(ועיין מענין דברו על לב כרבות וישלח פרשה פ'. אחרי פכ"א במדרש איכה בסוף אלפא ביתא קדמאה בפסוק תבא כל.

(ועיינו בעניין "דברו על לב" במדרש רבה, וישלח, פרשה פ'; אחרי, פרק כ"א; במדרש איכה, בסוף האלף-בית הראשון, על הפסוק "תבוא כל";

במדרש קהלת ע"פ דברתי אני עם לבי וע"פ עת לאהוב גבי ועת לדבר ועמ, ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין והיו הדברים כו' על לבבך).

במדרש קהלת, על הפסוק "דיברתי אני עם לבי", וכן על הפסוק "עת לאהוב", בעניין "ועת לדבר". ועיינו גם במה שכתוב במאמר המתחיל "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בעניין "והיו הדברים האלה" וכו', "על לבבך".

וע"ז נאמר ומלאה הארץ דעה וממילא מובן שיהיה מקיף למקיף מבחי' עליונה יותר כי לגדולתו אין חקר וכמ"ש כרוב גודלו כו'.

ועל כך נאמר: "ותימלא הארץ דעה". ומובן מאליו שיהיה אור מקיף לאור המקיף, ממדרגה עליונה עוד יותר, שהרי "לגדולתו אין חקר", וכמו שנאמר "כרוב גודלו" וכו'.

וע"ז נאמר לעתיד ג"כ והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו כו' (וע' בזהר פ' בלק דקצ"ח ע"ב).

ועל כך נאמר גם על העתיד: "והיה צדק אזור מתניו, והאמונה אזור חלציו" וכו' (ועיינו בזהר, פרשת בלק, דף קצ"ח ע"ב).

אך כל המשכות אלו לעתיד הוא ע"י היום לעשותם וזהו כי מלאה צבאה. שהוא ענין בירורי הניצוצות שמבררין ע"י תפלה ותומ"צ [ותורה ומצות].

אך כל ההמשכות הללו לעתיד יהיו באמצעות "היום לעשותם". וזהו "כי מלאה צבאה": ענין בירור הניצוצות, שמבררים באמצעות תפילה, תורה ומצוות.

וזהו ג"כ משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אם ישראל עושין תשובה נגאלין. שתשובה היינו שיחזרו הניצוצות שנפלו למטה לשוב למקורן ושרשן ואחר שישלמו בירור כל הניצוצות ע"ז נאמר כי מלאה צבאה.

וזהו גם מה שאמרו חז"ל: "אם ישראל עושים תשובה, הם נגאלים". תשובה פירושה שהניצוצות שנפלו למטה יחזרו למקורם ולשרשם; ולאחר שיושלם בירורם של כל הניצוצות, על כך נאמר: "כי מלאה צבאה" — הושלם זמן שירותה.

32 ואזי דברו על לב כו' ועמ"ש בד"ה וכל בניך כו' מרבים שלום כו' ע"ש והנה ע"י בירור ניצוצות הנ"ל

נמשך ג"כ גילוי בחי' הדעת וכמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו ועיקר הבירור

ואזי, "דברו על לב" וכו'. ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "וכל בניך" וכו', "מרבים שלום" וכו'; עיינו שם. והנה, באמצעות בירור הניצוצות שהוזכרו לעיל, נמשכת גם התגלות של בחינת דעת, כפי שכתוב במאמר המתחיל "אחרי הוי' אלקיכם תלכו". ועיקר הבירור

היינו ע"י התפלה ותורה ומצות והיינו שע"י ממשיכים בחי' ורעה אמונה ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ חגרה בעוז מתניה איך ע"י עסק התורה נמשך החיות והכח בהאמונה.

הוא באמצעות התפילה, התורה והמצוות. כלומר, על ידי כך ממשיכים את הבחינה של "ורעה אמונה". וראו מה שכתוב באגרת הקודש על הפסוק "חגרה בעוז מתניה": כיצד על ידי העיסוק בתורה נמשכות חיות וכוח אל האמונה.

33 ובספרי איתא ע"פ והיו הדברים האלה כו' שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

ובספרי נאמר על הפסוק "והיו הדברים האלה" וכו', שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

והענין כי השגת ולימוד התורה הוא השגת מהות רצונו וחכמתו ית' ממש שלמעלה מידיעת המציאות בלבד

והענין הוא שהשגת התורה ולימודה הם השגה של עצם רצונו וחכמתו ית' ממש, שהיא למעלה מידיעת המציאות בלבד;

רק שהשגה זו הוא כמכו שנתלבשו חכמתו ורצונו ית' בעש"י [בעשייה] גשמיות שלפי שנתלבשו בעשייה גשמיות ע"כ יש בהם השגת המהות משא"כ כמו שהם למעלה הרי לית מחשבה תפיסא בהן כלל.

אלא שהשגה זו היא כפי שחכמתו ורצונו ית' התלבשו בעשייה גשמית. מכיוון שהתלבשו בעשייה גשמית, אפשר להשיג בהם את המהות; לא כך כפי שהם למעלה, שעליהם נאמר ש"לית מחשבה תפיסא בהן כלל".

34 ועמ"ש מזה באריכות במ"א בביאור ע"פ ולא תשבית מלח בפ' ויקרא אבל עכ"פ [על כל פנים] הוא השגת

מהות חכמתו ורצונו ית' ממש.

ראו מה שנכתב על כך בהרחבה במקום אחר, בביאור על הפסוק "ולא תשבית מלח" בפרשת ויקרא. אך על כל פנים, זוהי השגה של עצם חכמתו ורצונו ממש, יתברך.

ולכן יש בכח השגה זו להיות ורעה אמונה שהוא ענין המשכת הדעת כי הדעת הוא השגת והכרת המציאות מבחי' סוכי'ע כנ"ל והשגת ולימוד התורה

לכן יש בכוחה של השגה זו להביא לידי "ורעה אמונה", כלומר להמשיך את בחינת הדעת. שהרי דעת היא השגה והכרה במציאות הבחינה של סוכב כל עלמין, כפי שנזכר לעיל; והשגת התורה ולימודה

היא השגת מהות חכמתו ורצונו ית' שמבחי' סוכי'ע ולא בהשגת המציאות לבד רק שהתורה נשפלה למטה בענינים גשמיים והרי זה

הם השגה של עצם חכמתו ורצונו יתברך, שמבחינת סוכב כל עלמין, ולא השגה של המציאות בלבד; אלא שהתורה ירדה למטה, לענינים גשמיים. והרי זה

כמו עכד"מ [עד"מ] המאכל שמחיה את האדם ומוסיף בו דעת שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן והיינו לפי ששרש החטה מבחי' דעת דתהו שלמעלה מהאדם כו'

כמו, על דרך משל, מאכל שמחיה את האדם ומוסיף בו דעת, שהרי "אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן". והטעם לכך הוא ששרש החיטה מבחינת הדעת דתוהו, שלמעלה מן האדם וכו'.

ולכן אע"פ [אף על פי] שנשפל למטה מהאדם עכ"ז [עם כל זה] מחיה הוא את האדם וממשיך בו דעת כך עד"ז אע"פ [אף על פי] שהתורה שבע"פ [שבעל פה] מדברת בענינים גשמיים שבעוה"ז שזהו למטה מבחי' ההשכלה וההתבוננות בגדולת ה'.

לכן, אף שירד למטה מן האדם, הוא בכל זאת מחיה את האדם וממשיך בו דעת. וכך גם, אף שהתורה שבעל פה מדברת בענינים גשמיים של העולם הזה, שהם למטה מבחינת ההשכלה וההתבוננות בגדולת ה',

אך עכ"ז [עם כל זה] שרשה גבוה יותר כי היא השגת המהות רצונו וחכמתו ית' ממש. לכן היא בחי' מזון לנפש ורעה אמונה שממשיך בחי' דעת באמונה.

אף על פי כן, שורשה גבוה יותר, שכן היא השגה של עצם רצונו וחכמתו יתברך ממש. לכן היא בחינת מזון לנפש ו"רעה אמונה", שממשיכה את בחינת הדעת באמונה.

35 וזהו אתה הראת לדעת ראייה הוא השגת המהות והיינו ע"י עסק התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' רק שנתלבשו בעשיי [בעשייה]

וזהו [פירוש] "הראו לך כדי שתדע": ראייה היא תפיסה של המהות, והיא נעשית באמצעות העיסוק בתורה, שהיא חכמתו ורצונו יתברך, אלא שהם מלובשים בעשייה;

ולכן מזה נמשך לדעת כי ה' הוא האלקים וגו'. ועמ"ש ע"פ בשברי לכם מטה לחם.

ולכן מתוך כך נמשכת הידיעה "שהוי' הוא אלקים" וגו'. ראו מה שנכתב על הפסוק "בשברי לכם מטה לחם".

36 ועמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"א ומהו הלבוש כו' דלעילא לעילא כו'. ועיין עוד בסידור בד"ה ששת

ימים תאכל מצות בענין ראתה שפחה על הים כו'

ראו את שנכתב בספר של בינונים, פרק 51: "ומהו הלבוש" וכו', "שלמעלה מעלה" וכו'. ראו עוד בסידור, במאמר הפותח במילים "ששת ימים תאכל מצות", בעניין "ראתה שפחה על הים" וכו',

והיינו ע"י הגילוי מבחי' אנכי מי שאנכי שע"י נהפך הים ועלמא דאתכסיא לבוא לידי גילוי בבחי' ראייה ממש כמ"ש זה אלי ואנוהו ועד"י יובן ג"כ שהתורה והמצות שהם הדברים אשר אנכי מצוך היום.

והיינו באמצעות הגילוי מבחינת "אנכי מי שאנכי", שבאמצעותו נהפכו הים והעולם הנסתר לגילוי, בדרגה של ראייה ממש, כפי שנאמר: "זה אלי ואנוהו". ועל פי זה יובן גם שהתורה והמצוות הן "הדברים אשר אנכי מצוך היום":

אנכי מי שאנכי ע"כ יש בכחן להמשיך בחי' הדעת בהאדם שיבוא לבחי' הראת לדעת וידעת היום כו':
"אנכי" הוא "מי שאנכי". לכן יש לתורה ולמצוות כוח להמשיך באדם את בחינת הדעת, כדי שיגיע לבחינת "הראת לדעת" ו"ידעת היום" וכו'.

37 קיצור. ענין הדעת שהוא אינו ידיעת המהות כ"א ידיעת המציאות כמו ידיעת האדם כחות נפשו ולכן

אע"ג [אף על גב] שהקב"ה לית מחשבה תפיסא ביה כלל עכ"ז [עם כל זה] צ"ל וידעת היום כו' ממש.

סיכום. עניינה של דעת: אין זו ידיעת המהות, אלא ידיעת המציאות, כמו ידיעת האדם את כוחות נפשו. לכן, אף על פי ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" — שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותו כלל — בכל זאת צריכה להיות בפועל בחינה של "ידעת היום" וכו'.

והנה בהתורה יש ג"כ כמו"כ [כמו כן] השגת המהות וידיעת המציאות. והנה המשכת המדות הוא ע"פ הדעת

והנה, גם בתורה יש הן השגת המהות והן ידיעת המציאות. והנה, המשכת המדות היא על פי הדעת;

וזהו דע את אלקי אביך שהוא שלא יסיח דעתו מזה שויתי ה' לנגדי תמיד ומ"מ הדעת הוא רק בחי' אחוריים לגבי ראייה אך השכר מוידעת היום לעתיד עין בעין יראו כו'.

וזהו "דע את אלקי אביך", כלומר, שלא יסיח את דעתו מכך: "שויתי הוי' לנגדי תמיד". ואף על פי כן, הדעת היא רק בחינת אחוריים ביחס לראייה; אבל השכר על "וידעת היום" לעתיד לבוא הוא "עין בעין יראו" וכו'.

וענין ומלאה הארץ דעה. ענין דברו וקראו ושכל המשכות אלו נמשך ע"י וידעת היום היום לעשותם: וענינו של "ומלאה הארץ דעה". ענינם של "דברו" ו"קראו"; וכל ההמשכות האלה נמשכות כאמצעות "וידעת היום" ו"היום לעשותם".

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/6

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק